

Vranove pesmi

Ted
Hughes

V zgodovini svetovnega pesništva bi morda lahko kar na prste ene roke, kaj dosti pa res ne več, našteli tiste knjige pesmi, ki so jih bralci takoj navdušeno sprejeli v tolikšni meri, da so jih založniki lahko takoj spet natisnili in spet in spet ponatiskovali. V Angliji se je to zgodilo v modernem času pravzaprav samo enkrat: 1970. leta je tedaj štiridesetletni pesnik Ted Hughes objavil svojo četrto pesniško knjigo z naslovom VRAN, s podnaslovom IZ ŽIVLJENJA IN PESMI VRANA. Resda je Ted Hughes že od 1957. leta, ko je izšla njegova prva zbirka KROKAR V DEŽJU, vse bolj prepričljivo in zanesljivo utrjeval svoje mesto najboljšega angleškega pesnika po drugi vojni, toda s knjigo Vranovih pesmi je doživel uspeh in slavo, za kakršno je na primer T. S. Eliot potreboval nekaj desetletij. Ne primerjamo Teda Hugesa z Eliotom, vsekakor pa je sodobna angleška poezija v njegovem pesniškem delu doživela nov vzpon in silovitost.

V treh letih je zbirka Vranovih pesmi doživela že štiri ponatise v tisočih izvodih. Posebni ponatisi so izšli v ZDA, zbirka je v celoti izšla že tudi v prevodih.

Že v svojih najuspešnejših pesmih iz prejšnjih zbirk je Ted Hughes pokazal, da je na zelo izviren in lirsko dosleden način nadaljevalec tradicije Ezre Pounda in T. S. Eliota zlasti v tistih delih, ko je zapletena in protislovna občutja modernega človeka in njegove civilizacije — voljo po moči, po destrukciji, nasilju, a tudi ljubezni, strah in občutek izpraznjenosti, gon po preživetju — vpesnjeval v persone, v like, ki živijo in govorijo sami iz svoje pesniške materije in sveta: to so bile Hughesove »živalske« pesmi. Pesnik je v njih govoril skozi bika, kragulja, raka, celo kak predmet ali del mrtve narave je dobil razsežnosti bitja, organizma s svojimi odnosi v svetu prepletajočih se odnosov.

Toda šele pri Vranu je Ted Hughes dokončno izdelal pesniško strukturo, ki je dala njegovi pesniški viziji novo moč in celovitost; v njenem središču je lik, skozi katerega pesnik lahko raziskuje pojave sveta daleč onkraj prejšnjih meja. Zdaj vsaka njegova pesniška izkušnja, vsako srečanje z obupom dobi priložnost za svojo pesem, včasih skoraj smešno zgodbo, v kateri naravne sile in bitja, mitične figure, celo deli teles, igrajo svoje lastne vloge, od katerih ima vsaka svoje življenje in nosi svoje breme neuničljivega življenja. Ton teh pesmi je oster, pogosto sardoničen, do skrajnosti obvladan. Pesnik niti za las ne popušča sentimentalnosti. Ted Hughes je z zbirko Vranovih pesmi, v bistvu nekakšnim mozaičnim modernim epom, izdelal celosten pesniški svet, v katerega je vgradil drobce legend in pesništva tako imenovanih primitivnih ljudstev, starih epov od Gilgameša ali Geneze pa do aluzij na moderno pesniško tradicijo, in Vran mu je zrasel v mogočno bitje, kreaturo in persono, ki govori o modernem genocidu ljudi, ljudstev in narave in hkrati o »manjših« katastrofah individualnih človeških usod. »Angleška poezija je dobila novega junaka,« je zapisal neki kritik, »in nihče ne bo več mogel zdaj brati ali pisati verzov, ne da bi mu padala pri tem prek strani črna senca Vrana.«

(Izbor)

LEGENDI Črno je bilo brezoko
 črno notranje jezika
 I črno je bilo srce
 črna jetra, črna pljuča
 nezmožna vsrkavati luč
 črna kri v svojem hrupnem predoru
 črno drobovje natlačeno v peči
 črne tudi kite
 hoteč izvleči se na luč
 črni živci, črni možgani
 s svojimi grobnimi prividi
 prav tako črna duša, velikansko jecljanje
 krika, ki vse bolj zabuhlo ni moglo
 izgovoriti svojega sonca.

II Črna je mokra glava vidre, vzdignjena.
 Črna je skala, ki se pogreza v penah.
 Črn je žolč na postelji krvi.

Črna je zemeljska obla, za palec spodaj,
 jajce črnosti
 kjer sonce in mesec menjavata svoja vremena

da bi ujela nekega vrana, črno mavrico
 vzbočeno v praznoti
 prek praznote
 a letečo

RODOVNIK V začetku je bil Vik
 Kdo je spočel Kri
 Kdo je spočel Oko
 Kdo je spočel Strah
 Kdo je spočel Perut
 Kdo je spočel Kost
 Kdo je spočel Granit
 Kdo je spočel Vijolico
 Kdo je spočel Kitaro
 Kdo je spočel Znoj
 Kdo je spočel Adama
 Kdo je spočel Marijo
 Kdo je spočel Boga

Kdo je spočel Nič
Kdo je spočel Nikdar
Nikdar Nikdar Nikdar

Kdo je spočel Vrana

Vrišč po Krvi
Ličinke, skorje
Karkoli

Tresoči se goli komolci v nesnagi gnezda

ZASLIŠEVANJE
NA VRATIH
MATERNICE

Čigava so ta mršava drobna stopala? *Smrti.*
Čigavo je to kocinasto in kakor ožgano obličje? *Smrti.*
Čigava so ta tiho delujoča pljuča? *Smrti.*
Čigava je ta koristna obloga kit? *Smrti.*
Čigavo je to neizrekljivo drobovje? *Smrti.*
Čigavi so ti sumljivi možgani? *Smrti.*
Vsa ta kalna kri? *Smrti.*
Te skoraj slepe oči? *Smrti.*
Ta zlobni jeziček? *Smrti.*
Ta priložnostna budnost? *Smrti.*

Dano, ukradeno, razsojeno pogojno?
Pogojno.

Čigava je celotna deževna, kamnita zemlja? *Smrti.*
Čigavo je vse veselje? *Smrti.*

Kdo je močnejši od upanja? *Smrt.*
Kdo je močnejši od volje? *Smrt.*
Močnejši od ljubezni? *Smrt.*
Močnejši od življenja? *Smrt.*

A kdo je močnejši od smrti?

Očitno jaz.

Lahko greš, Vran.

VRATA

Zunaj pod soncem stoji telo.
To je rast trdnega sveta.

To je del zemeljske stene sveta.
Rastline zemlje — takšne ko spolovila
in brezcvetni popek

živijo v njenih razpokah.

Prav tako nekatera bitja zemlje — takšna ko usta.

Vsa so zakoreninjena v zemlji ali jejo zemljo, zemeljsko, debeleč steno.

Vendar v steni je dver —

črna dver:

očesna zenica.

Skozi to dver je prišel Vran.

Letajoč od sonca do sonca je našel ta dom.

ČRNA ZVER

Kje je Črna zver?

Vran je, kakor sova, zasukal glavo.

Kje je Črna zver?

Vran se je skrila v posteljo, v zasedo.

Kje je Črna zver?

Vran je sedel na stol in z lažmi na ves glas črnil Črno zver.

Kje je?

Vran je po polnoči kričal in razbijal po zidu s kopitom.

Kje je Črna zver?

Vran je razklal sovražniku lobanjo do češerike.

Kje je Črna zver?

Vran je pod mikroskopom križal žabo, kupal je v možgane morskega psa.

Kje je Črna zver?

Vran je ubil svojega brata in ga obrnil odnotraj navzven, da je buljil
v njegovo barvo.

Kje je Črna zver?

Vran je spraznil zemljo v žlindro, pognal se je v vesolje —

Kje je Črna zver?

Tišine vesolja so jo popihale, vesolje je prhnilo na vse strani —

Kje je Črna zver?

Vran je na vse pretege opletal skozi vakuum, vreščal je za
izginjajočimi zvezdami —

Kje je? Kje je Črna zver?

REŽANJE

Bilo je še to skrito režanje.

Hotelo je stalen dom. Pomerjalo je obraze

v njihovih hipih pozabe, na primer obraz

ženske ki iztiska otroka med nogami

ampak ta ni dolgo vzdržal obraz

človeka tako prezaposlenega

z letčim jeklom v hipu

avtomobilskega karambola je prepustil svoj obraz

samemu sebi ki je bil še krajši, obraz
 mitraljezca dolg rafal ne dovolj dolg in
 obraz ometavca tovarniških dimnikov sekundo
 preden je zadel pločnik, obraza
 dveh ljubimcev v sekundah
 ko sta prišla tako globoko drug v drugega da sta pozabila
 drug drugega popolnoma to je bilo v redu
 ampak nobeden od njiju ni vzdržal

Torej je režanje pomerilo obraz
 nekoga ki se je zgubil v ihtenju
 morivčev obraz in mučne trenutke
 človeka ki je razbil vse
 kar je mogel doseči in je zmogel razbiti
 preden je odšel onkraj svojega telesa

Pomerilo je obraz
 na električnem stolu da bi dobilo lastninsko pravico
 v večni smrti, pa tudi ta je popustil.

Režanje
 se je potopilo, začasno neprekošeno,
 nazaj v lobanjo.

KATASTROFA Prišle so novice o besedi.
 Vran je videl, kako ubija ljudi. Dobro je jedel.
 Videl je, kako cela mesta
 zravnava z zemljo. Spet je dobro jedel.
 Videl je, kako njeni izmečki zastrupljajo morje.
 Postal je previden.
 Videl je, kako njena sapa požiga cele dežele
 v prah in pepel.
 Poletel je na varno razdaljo in oprezal.

Beseda je polzela po svoji poti, ena sama usta,
 brezoka, brežušesa.
 Videl je, kako sesa mesta
 kakor seske svinje
 in izpije vse ljudi,
 dokler ne ostane nobeden več,
 vsi so prebavljeni v besedi.

Požrešna se je beseda spravila s svojimi velikimi ustnicami
 nad oteklino zemlje, kakor velikanski piškur —
 začela je tam sesati.

A njen napor je slabel.
 Prebavljala je lahko le ljudi.
 Tamkaj se je torej skrčila, se oslABLJena zgubala,
 združnila
 kakor sesedajoča se goba.
 Nazadnje je ostalo usihajoče slano jezero.
 Njen čas je minil.
 Od nje je ostala samo krhljiva puščava
 vsa slepeča od kosti zemeljskih ljudi

po kateri je stopal Vran ves razmišljen.

VRAN
 SE MRŠČI

Je sam svoja moč?
 Kaj je njegov znak?
 Ali pa je ključ, občutek mraza
 prstom molivca?

Molivni mlinček je, njegovo srce brenči.
 Hrani se z vetrom —
 z njegovo potrpežljivo močjo poziva.
 Sledovi njegovih stopinj napadajo neskončnost

z znaki: Tukaj smo, tukaj smo.
 On je dolgo čakanje nečesa
 da ga bo uporabilo za neko vse
 ker ga je tako skrbno naredilo

iz nič.

VRAN GRE
 NA LOV

Vran
 je sklenil poizkusiti z besedami.

Izmislil si je za ta popravek nekaj besed, ljubek trop —
 jasnoočkih, odmevajočih, dobro izurjenih,
 z močnimi zobmi.
 Ne bi mogli najti krdela izbranejšje pasme.

Pokazal je na zajca in zapodile so se besede
 odmevajoče.
 Vran je bil Vran, kot pribito, ampak kaj je zajec?

Spremenil se je v betonski bunker.
 Besede so krožile in ugovarjale, odmevajoče.

Vran je spremenil besede v bombe — razgnale so bunker.
Koščki bunkerja so vzleteli — jata škorcev.

Vran je spremenil besede v puške, sestrelile so škorce.
Padajoči škorci so se spremenili v ploho.

Vran je spremenil besede v rezervoar za vodo.
Voda se je spremenila v potres, ki je pogoltnil rezervoar.

Potres se je spremenil v zajca in planil proti hribu,
ko je pojedel Vranove besede.

Vran je strmel za poskakujočim zajcem
onemel od občudovanja.

VRAN IN SKALA Vran je bil uren, a biti je moral previden
zaradi svojih oči, dveh rosnih kapljic.
Skala, prvak oble, se je motovilila nadenj.

Nima smisla izbirati boja,
kjer se je skala brezoblično mlatila,
medtem ko je Vran postajal v sili še urnejši.

Podobičajna arena prostora, vsa iz sebe,
je gladiatorja spodbujala dolge eone.
Njun boj še zmeraj odmeva.

A zdaj je skala že prah — leteč v prazno,
in Vran je postal pošast — da le pomežikne
pa že ustrahuje vso oblo.

*In vendar ta ki ni bil nikoli ubit
nebogljeno kraka
in je šele komaj rojen.*

Prevedel Venio Taufer